

VLADIMIR LEVSTIK PISATELJ, PESNIK IN PREVAJALEC

Zarja Vršič
Univerza v Ljubljani

1 Življenjepis

Vladimir Levstik, s krstnim imenom Ciril Levstik, se je rodil 19. januarja 1886 v Šmihelu nad Mozirjem učitelju Mihaelu in mami Neži, rojeni Friškovec. Leto po njegovem rojstvu se je družina preselila v Andraž nad Polzelo, kamor so premestili očeta. Po ljudski šoli se je vpisal na slovensko-nemško gimnazijo v Celju, ki jo je obiskoval v letih 1896–1899, toda na očetovo željo je šolanje nadaljeval v Mariboru, kjer naj bi se pripravil na duhovniški poklic. Leta 1901 se je vrnil na celjsko gimnazijo, čez dve leti pa po sporu z očetom odšel v Ljubljano in skušal tam nadaljevati šolanje. Ker je bil brez vsake finančne podpore, je moral šolo pustiti in se kot prvi za Cankarjem preživljati samo od pisanja. Začel je z liriko in baladami, pisal pa je tudi povesti, novele in podlistke za različno časopisje ter se ukvarjal s kritiko in prevajanjem. Od leta 1904 je namesto krstnega uporabljal ime Vladimir.

S honorarjem, ki ga je zaslužil s prevodom romana *Ponižani in razžaljeni* Dostojevskega, je med letoma 1906 in 1907 živel v Parizu, kjer se je spoznaval z različnimi literarnimi tokovi. To bivanje je pustilo močan pečat tudi na njegovem mladostnem ustvarjanju. Leta 1910 ga je pritegnilo jugoslovansko nacionalistično gibanje in posledično je bil maja 1915 osumljen nacionalistične propagande ter interniran na ljubljanskem gradu. Od tam so ga odpeljali v taborišče Mittergrabern in mu prepovedali pošiljati prevode in literarna dela. Pisma iz taborišča je pošiljal bodoči ženi, Franu Govekarju in Ivanu Cankarju. Zaprt je bil do jeseni 1917. Ker se ni smel vrniti v Ljubljano, je najprej odšel v Prago, kjer je pisal roman *Zapiski Tine Gramontove*. Pozneje se je preselil k sestri v Tabor v Savinjski dolini, kjer je veliko pisal in prevajal Dostojevskega.

Leta 1918 se je vrnil v Ljubljano in hudo zbolel, zato je po poroki več let živel in se zdravil v Stražišču pri Kranju. Prvo redno zaposlitev je dobil leta 1926, ko je postal urednik feljtona in mladinske priloge pri časniku *Jutro*. Leta 1932 je spet nekaj časa bival v Parizu. Ker se med nemško okupacijo ni držal zaukazanega kulturnega molka, je bil po vojni v nemilosti. Poslednja leta je preživel v Celju, blizu svojega rojstnega kraja. Umrli je 23. decembra 1957 v Celju. Gl. tudi Čuk 2016, Koblar 1932, Moder 1985.

2 Prevajalsko delo

Vladimir Levstik je začel prevajati že kot srednješolec, s prevajanjem pa se je največ ukvarjal po tem, ko je kot pisatelj umolknil. Večinoma gre za prevode proznih del, manj je dram, zlasti na začetku kariere pa je veliko prevajal anonimno za podlistke. Prevajal je v glavnem iz ruskega, francoskega in angleškega jezika. Literarna zgodovina ga ceni kot enega najplodovitejših in najboljših slovenskih prevajalcev ter ga postavlja ob bok Otonu Župančiču (gl. npr. Borko 1958, Čuk 2016, Koblar 1932).

Iz ruščine je prevedel veliko realističnih klasikov, med katerimi velja izpostaviti prevode Gogolja (*Taras Buljba*, 1910), Tolstoja (*Hadži-Murat*, 1923; *Ana Karenina*, 1928; *Vstajenje*, 1931; *Vojna in mir*, 1932), Dostojevskega (*Ponižani in razžaljeni*, 1907; *Zločin in kazen*, 1908; *Zapiski iz mrtvega doma*, 1912; *Besi*, 1919; *Bratje Karamazovi*, 1929), Maksima Gorkega (*Foma Gordjejev*, 1913) in Puškina (*Stotnikova hči*, 1956). Nekatera dela (kot denimo *Zločin in kazen*) je prevedel celo dvakrat, mnoga dela (npr. *Brate Karamazove*) pa je leta po prvotni izdaji jezikovno revidiral, da so bila v skladu z novim slovenskim pravopisom.

Od francoskih avtorjev je med drugim prevajal Flauberta (*Gospa Bovaryjeva*, 1915), Zolaja (*Polom*, 1911), Balzaca (*Kmetje*, 1955), Maupassanta (*Lepi striček*, 1955) in Mériméeja (*Karmen*, 1921).

Iz angleščine je prevedel Arthurja Conana Doylea (*Zgodbe Napoleonovega huzarja*, 1912), Daniela Defoea (*Robinzon Crusoe*, 1925), Rabindranatha Tagoreja (*Dom in svet*, 1930), Walterja Scotta (*Ivanhoe*, 1930) in Jacka Londona (*Dolina meseca*, 1931).

Med pomembnejša prevedena dramska dela spadata *Tiba sreča* (Hermann Sudermann, 1912) in *Upnik* (August Strindberg, 1913).

Leta 1949 je Levstik za svoje prevode prejel Prešernovo nagrado, zlasti za Gogoljevega *Tarasa Bulbo* in de Costerjev roman *Til Ulenspiegel*. Levstik ni nikoli napisal ničesar o svojih prevajalskih postopkih ali o prevajalski teoriji, so pa o njegovi prevajalski tehniki pisali drugi (gl. npr. Borko 1958). Po besedah Božidarja Borka (prav tam, 368–369) je veljal za natančnega prevajalca, ki je, kot Oton Župančič, poleg izvirnika praviloma prevajal še s pomočjo kakega prevoda dela v drug jezik. Tej metodi se ni odpovedal niti, ko je imel za seboj že številne prevode zahtevnih del iz istega jezika. Gl. tudi Borko 1958, Čuk 2016, Koblar 1932.

3 Avtorsko delo

Levstik je začel pesniti že v ljudski šoli. Njegova prva pesem je bila objavljena leta 1903 v *Ljubljanskem zvonu*. Pesmi je objavljala tudi v drugih publikacijah: *Slovanu*, *Slovenki*, *Našemu listu* idr. Ena od pomembnih pesniških tematik je bila domovina, zgledoval se je pri Cankarjevi *Erotiki* in Župančičevi *Čaši opojnosti*. Zaradi antične metaforike, dovršene oblike in bleščečega artizma ga je France Koblar (1932) označil za »najizrazitejšega slovenskega parnasovca«. Vse od leta 1906 je bil cenjen in upoštevan pesnik, največ pozornosti je vzbujala zlasti njegova moderna balada. Na koncu svojega pesniškega ustvarjanja se je z verzom in metaforiko približal italijanskemu futurizmu, po letu 1910 pa ni več pisal.

Vzporedno s poezijo je pisal črtice in novele. Prvo novelo z naslovom *Prijatelj satan* je objavil leta 1906 v *Ljubljanskem zvonu*. Levstikova zgodnja kratka proza črpa iz vsakdanjega življenja in se odmika od humanistično, čustveno in metafizično obarvane moderne. Dela, kot so *Povest iz temne noči* (1905), *Bele roke* (1906) ali *Jadranska rapsodija* (1906), so družbena in kulturna satira, pisal pa je tudi ljubezenske zgodbe iz meščanskega ali plemiškega okolja (*Sirota Jerica* in *Historija o kugi*, oboje 1907). Leta 1909 je pri založniku Lavoslavu Schwentnerju izšla njegova zbirka novel pod naslovom *Obsojenci*, ki je vzbudila »živahno preprekanje in lit. [sic] zagovore« (Koblar 1932). V zbirki je Levstik raziskoval psihologijo, filozofijo in estetiko skozi opise bolezenskih in duševnih pojavov ter motiv izobčenstva.

Levstikova daljša prozna dela so psihološka in naturalistična. Med pomembnejšimi velja omeniti roman *Sphinx patria* (1910), ki snov zajema iz življenj umetnikov, Levstikovo najboljše daljše realistično prozno delo *Gadje gnezdo* (1918), psihološki roman *Zapiske Tine Gramontove* (1919) in utopično povest *Dejanje* (1934).

Levstik je za časopisje (*Ljubljanski zvon*, *Dom in svet* idr.) pisal tudi knjižne ocene ter članke o literaturi in umetnosti, kot so na primer »Iz novejšje ruske lirike« (1904), »A. P. Čehov, Črtica iz ruske književnosti« (1904), »Jens Peter Jakobsen« (1906), »Josip Stritar« (1906). Gl. tudi Čuk 2016, Gacoin-Marks 2017, Koblar 1932.

Vladimir Levstik je bil po številu prevedenih del eden najplodovitejših slovenskih prevajalcev. Slovencem je približal številna pomembna dela iz obdobja ruskega realizma, še zlasti opus Dostojevskega in Tolstoja.

Bibliografija

Borko, Božidar. 1958. »Vladimir Levstik kot prevajalec.« *Jezik in slovstvo* 3, št. 8: 368–370.

Čuk, Silvester. 2016. »Vladimir Levstik.« *Revija Ognjišče* 52, št. 1: 52. <https://revija.ognjisce.si/revija-ognjisce/27-obletnica-meseca/5142-vladimir-levstik>.

Gacoin-Marks, Florence. 2017. *Do Pariza in nazaj: Vladimir Levstik in francoska književnost*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Koblar, France. 1932. »Levstik, Vladimir.« V *Slovenski biografski leksikon*, 4. zv., *Kocen – Lužar*, uredil Franc Ksaver Lukman. Ljubljana: Zadržna gospodarska banka. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi328560/>.

Moder, Janko, ur. 1985. »Levstik, Vladimir.« *Slovenski leksikon novejšega prevajanja. Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev*, 169–171. Koper: Lipa.